

Uczenie głębokie — zarys

Bartosz Hanc

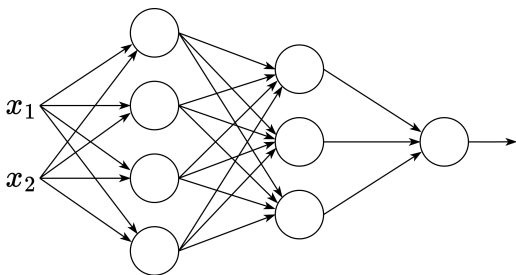
6 lutego 2025

1 Wprowadzenie

Historia sztucznych sieci neuronowych sięga lat 50. XX wieku, kiedy to Frank Rosenblatt zaproponował model perceptronu – prostej 3-warstwowej sieci, której zadaniem miało być rozpoznawanie znaków alfanumerycznych. Podstawową jednostką przetwarzającą w takiej sieci był neuron McCullocha–Pittsa, który realizował następujące przekształcenie $F : \mathbb{R}^n \mapsto \mathbb{R}$

$$F(\mathbf{x}) = \varphi(\mathbf{w}^\top \mathbf{x} + b),$$

gdzie $\mathbf{x} = (x_1, \dots, x_n)$ określa sygnały wchodzące do neuronu, φ jest pewną nieliniową funkcję zwaną funkcją aktywacji, a $\mathbf{w}$ i b to pewne parametry (zwane również wagami) określające, które z sygnałów mają być wzmocnione, a które osłabione. Perceptron jest zbudowany z wielu takich neuronów połączonych ze sobą. Neurony te są zorganizowane w warstwy, w obrębie których nie ma połączeń, natomiast między sąsiednimi warstwami neurony są połączone „każdy z każdym”. Na Rysunku 1 przedstawiono schemat takiego prostego perceptronu wielowarstwowego. Strzałki pokazują przepływ sygnałów w sieci, natomiast każdy wierzchołek reprezentuje odwzorowanie nieliniowe F z właściwymi dla siebie wagami. Efektywnie perceptron wielowarstwowy realizuje więc pewne przekształcenie nieliniowe $\mathbb{R}^n \mapsto \mathbb{R}^m$.

Rysunek 1: Schemat prostego perceptronu wielowarstwowego realizującego odwzorowanie $\mathbb{R}^2 \mapsto \mathbb{R}$

Podany powyżej opis konstrukcji sztucznych sieci neuronowych, choć często przywoływany we wprowadzeniach, nie jest zbyt użyteczny w nowoczesnym

podejściu do uczenia głębokiego. Bardziej przydatnym sformułowaniem, czym właściwie są sieci neuronowe jest następująca definicja: sieć neuronowa to dowolny skierowany graf acykliczny, którego wierzchołki reprezentują dowolną sparametryzowaną funkcję o argumentach i wartościach tensorowych, a skierowane krawędzie reprezentują przepływ tych tensorów. Sieć neuronowa realizuje więc pewne przekształcenie wejściowych tensorów (przykładowo może to być 4-wymiarowy tensor reprezentujący zbiór kolorowych obrazków). Trening sieci neuronowej będzie polegał na takiej zmianie jej parametrów, aby sieć realizowała określone zadanie.

Pojęcie tensora w uczeniu maszynowym nie ma wiele wspólnego z tensorami używanymi w algebrze, czy w fizyce. W naszym kontekście tensor to po prostu wielowymiarowa tablica liczb. Standardowo w tym tekście tensory będziemy oznaczać literami wytłuszczczonymi, np. **A**, natomiast odnosząc się do ustalonego elementu tensora **A** będziemy zapisywać $A_{\alpha_1, \dots, \alpha_n}$ lub A_α , gdzie α będzie oznaczać wielowskaźnik $(\alpha_1, \dots, \alpha_n)$.

Mamy więc graf skierowany posiadający N wierzchołków. Dla każdego wierzchołka $i \in [N]$ wprowadzimy następujące wielkości:

- $\mathcal{N}_i$ – zbiór następników, tj. wierzchołków $j \in [N]$, dla których istnieje krawędź skierowana (i, j) ,
- $\mathcal{P}_i$ – zbiór poprzedników, tj. wierzchołków $j \in [N]$, dla których istnieje krawędź skierowana (j, i) ,
- $\mathbf{F}^{(i)}(\cdot; \boldsymbol{\theta}^{(i)})$ – funkcję tensorową realizowaną przez dany wierzchołek, sparametryzowaną przez $\boldsymbol{\theta}^{(i)}$,
- $\mathbf{v}^{(i)}$ – wartość funkcji $\mathbf{F}^{(i)}$ przechowywaną aktualnie w wierzchołku (w szczególności może to być tzw. null – $\emptyset$).

Obliczenie wartości $\mathbf{v}^{(i)}$ możemy wyrazić rekurencyjnie jako

$$\mathbf{v}^{(i)} = \mathbf{F}^{(i)} \left[\left(\mathbf{v}^{(j)} \right)_{j \in \mathcal{P}_i}; \boldsymbol{\theta}^{(i)} \right].$$

Jeśli teraz wartości v będziemy obliczać w kolejności zwróconej przez sortowanie topologiczne wierzchołków grafu to przy propagacji sygnału w przód odwiedzimy każdy wierzchołek jedynie raz.

2 Funkcje straty

3 Metody optymalizacji

4 Wsteczna propagacja błędu

5 Inicjalizacja

6 Regularyzacja

7 Architektury

7.1 CNN

7.2 RBM

7.3 GAN

7.4 DDPM

7.5 Autoencoder

7.6 Transformer

8 Interpretowalność